

ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลและการนำไปปฏิบัติ
กับการเรียนรู้ของตนเองของผู้นำชุมชนของตำบลวังตะเคียน
อำเภอเมืองฯ จังหวัดฉะเชิงเทรา

The Relationship between Participation in the Formulation of the Tambon
Development Plan and the Implementation of the Plan and Their Own
Learning of the Community Leaders of Wang Takhian Subdistrict,
Mueang District, Chachoengsao Province

กาญจนา รอดแก้ว

Kanchana Rodkaew

สาขาพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Community Development, Faculty of Social Administration, Thammasat University

e-mail: Rkanchana1@gmail.com

Received: April 5, 2019

Revised: April 26, 2019

Accepted: April 28, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลและการนำไปปฏิบัติกับการเรียนรู้ของตนเองของผู้นำท้องถิ่นของตำบลวังตะเคียน อำเภอเมืองฯ จังหวัดฉะเชิงเทรา” มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาตำบลและการนำไปปฏิบัติแต่มีผู้ใช้ที่รับนโยบายหรือได้รับการอบรมฝึกฝนในการวางแผนพัฒนาตำบลโดยตรง ว่ามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาฯ การปฏิบัติตามแผนและการประเมินผลงาน ว่ามีส่วนร่วมในระดับใด 2) เพื่อศึกษาถึง การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงของผู้นำชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาตำบลและการนำไปปฏิบัติแต่มีผู้ใช้ที่รับนโยบายหรือได้รับการอบรมฝึกฝนในการวางแผนพัฒนาตำบลโดยตรง ว่าเกิดการเรียนรู้จากการจัดทำแผนพัฒนา การปฏิบัติตามแผน และการประเมินผลงาน ว่าเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในระดับใด 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล การนำไปปฏิบัติ และการประเมินผลงาน กับการเรียนรู้ของตนเองของผู้นำชุมชนของตำบลวังตะเคียน อำเภอเมืองฯ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผลการศึกษา พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน ที่ไม่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการวางแผนพัฒนาตำบลและการปฏิบัติตามแผนพัฒนาตำบล ซึ่งได้แก่ กำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. และตัวแทนจากประชาชน ในภาพรวมผู้นำชุมชน มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าผู้นำชุมชนมีส่วนร่วม ในการปฏิบัติการ (การดำเนินการ) สูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 รองลงมาคือผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมเท่ากันทั้งด้าน การมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ และด้าน

การมีส่วนร่วมประเมินผล 2) ผู้นำชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเคียน อำเภอมืองฯ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ในภาพรวมมีการเรียนรู้ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเคียนและการนำไปปฏิบัติ ด้านความชัดเจนของนโยบาย ด้านความชัดเจนของวิธีปฏิบัติงาน ด้านลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ด้านความเพียงพอของทรัพยากร ด้านการติดต่อประสานงาน มีการเรียนรู้ในระดับมากทุกด้าน 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลและการนำไปปฏิบัติของผู้นำท้องถิ่น กับการเรียนรู้ของตนเองของผู้นำท้องถิ่นของตำบลวังตะเคียน อำเภอมืองฯ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีค่าความสัมพันธ์ในระดับสูง ($r_{X_{tot}, Y_{tot}} = 0.77$) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล, การนำไปปฏิบัติ, การเรียนรู้ของตนเองของผู้
ผู้นำชุมชน

ABSTRACT

Research subject "The relationship between participation in the formulation of the Tambon Development Plan and the implementation of the plan and their own learning of the local leaders of Tambon Wang Takhian, Muang District, Chachoengsao Province" have 3 objectives as follows 1) To study the participation level of community leaders who were involved in Tambon development planning and implementing the plan but not those who received the policy or had receive training in the Tambon development plan, that were involved in the development plan, plan implementation and performance evaluation. 2) To study Learning from the practical actions of community leaders who were involved in the Tambon development planning and implementation but not those who received the policy or had receive training in the Tambon development planning, that learning from the development plan, Implementation of the plan and performance evaluation. 3) To study the relationship between participation of community leader in Tambon development plan, Implementation of the plan and Performance evaluation and self-learning of the community leaders of Tambon Wang Takhian, Mueang District, Chachoengsao Province.

The results showed that: 1) Participation of community leaders who did not have a direct role in Tambon Development Planning and the implementation of the Tambon Development Plan, which were village chiefs, village headmen, SAO members and representatives from the people, in general, community leaders participation at a high level with an average of 3.76. When considering each aspect, it was found that

community leaders had participation in action (Operations) highest with an average of 3.84, followed by community leaders had equal participation in both participation to make decisions aspects and participation in evaluation. 2) Community leaders of the administrative organization of Tambon Wang Takhian , Mueang District, Chachoengsao Province, there was learning from actual practice, in general, the learning was at a high level, with an average value of 3.79. When considering in each aspect, it were found that the development of the Tambon Wang Takhian Administrative Organization Development Plan, the implementation of the plan, the clarity of the policy, Regarding the clarity of the procedures, Resource sufficiency and coordination, that Community leaders could learn in high level in all aspects. 3) Relationship between participation in the formulation of the district development plan and the implementation of the plan by the local leaders And self-learning of the local leaders of Tambon Wang Takhian , Mueang District, Chachoengsao Province, had a high level of correlation ($r_{Xtot}, Y_{tot} = 0.77$) at 0.01 significance.

Keywords: Participation in the Formulation of the District Development, Plan and Implementation of the Plan, Self-learning of community leaders

บทนำ

การขับเคลื่อนองค์กรของท้องถิ่นในปัจจุบันเป็นที่ทราบกันดีว่าต้องคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ที่เน้นกระบวนการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติแผนพัฒนาท้องถิ่นจึงเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัญหาประการหนึ่งคือในการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การกำหนดจุดมุ่งหมายอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้การกำหนดแผนงานโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีทิศทางที่สอดคล้องและประสานสนับสนุนในจุดมุ่งหมายร่วมกัน ซึ่งนอกจากจะทำให้ปัญหาและความต้องการ ได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสมแล้ว ยังเป็นการบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด (พวงทอง โยธาใหญ่, 2545: 3) ส่วนปัญหาอีกประการหนึ่งคือในระบบการปกครองส่วนภูมิภาคและการปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่มีการขีดเส้นแบ่งหน้าที่กันชัดเจนจนทำให้ขาดความร่วมมือกันในการทำงานเพื่อชุมชนของตนเองตามความคาดหวังของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้นำชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาตำบลและการนำแผนไปปฏิบัติที่มีใช้ผู้ที่รับนโยบายหรือได้รับการอบรมฝึกฝนในการวางแผนพัฒนาตำบลโดยตรงแต่เป็นผู้ที่รอบรู้ปัญหาในพื้นที่ตนเอง เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. ตัวแทนประชาคม

ดังนั้น ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาผลของการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเคียน อำเภอเมืองฯ จังหวัดฉะเชิงเทรา ถึงความรู้ ความเข้าใจของผู้นำชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาตำบลและการนำไปปฏิบัติแต่มีผู้ใช้ผู้รับนโยบายหรือได้รับการอบรมฝึกฝนในการวางแผนพัฒนาตำบลโดยตรงว่าเกิดการเรียนรู้ขึ้นจากการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเคียน การนำไปปฏิบัติ และการประเมินผลงานที่เกิดจากการดำเนินงานตามแผน ของตำบลวังตะเคียน อำเภอเมืองฯ จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นการเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริงตั้งแต่มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเคียนเป็นต้นมา เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเคียน ซึ่งจะส่งผลให้การนำนโยบายไปปฏิบัติบรรลุผลตรงตามวัตถุประสงค์ของนโยบายมากขึ้นต่อไป

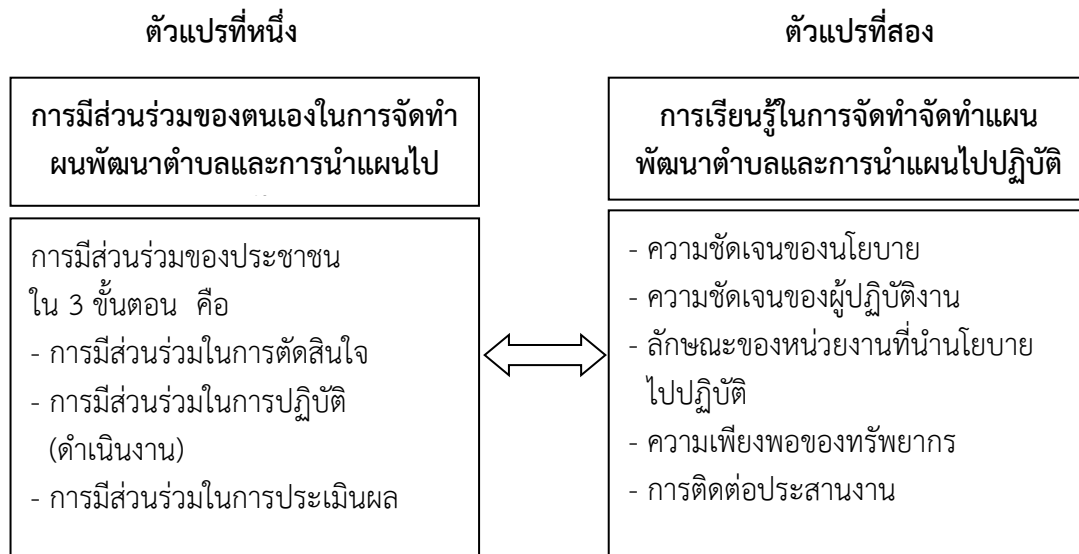
วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาตำบลและการนำไปปฏิบัติแต่มีผู้ใช้ผู้รับนโยบายหรือได้รับการอบรมฝึกฝนในการวางแผนพัฒนาตำบลโดยตรง ว่ามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาฯ การปฏิบัติตามแผนและการประเมินผลงาน ว่ามีส่วนร่วมในระดับใด
2. เพื่อศึกษาถึง การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงของผู้นำชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาตำบลและการนำไปปฏิบัติแต่มีผู้ใช้ผู้รับนโยบายหรือได้รับการอบรมฝึกฝนในการวางแผนพัฒนาตำบลโดยตรง ว่าเกิดการเรียนรู้จากการจัดทำแผนพัฒนา การปฏิบัติตามแผน และการประเมินผลงาน ว่าเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในระดับใด
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล การนำไปปฏิบัติ และการประเมินผลงาน กับการเรียนรู้ของตนเองของผู้นำชุมชนของตำบลวังตะเคียน อำเภอเมืองฯ จังหวัดฉะเชิงเทรา

สมมติฐานการวิจัย

การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล การนำไปปฏิบัติและการประเมินผลงานมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ของตนเองของผู้นำชุมชนของตำบลวังตะเคียน อำเภอเมืองฯ จังหวัดฉะเชิงเทรา ทางบวก

กรอบความคิดในการศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

การดำเนินการวิจัย

ของเขตด้านเนื้อหา

1. การเรียนรู้ของผู้นำท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาตำบลการนำแผนไปปฏิบัติ และการประเมินผลงาน แต่มีไขผู้ที่รับนโยบายหรือได้ได้รับการอบรมฝึกฝนในการวางแผนพัฒนาตำบลโดยตรง ของตำบลวังตะเคียน อำเภอเมืองฯ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยพิจารณาว่าการเรียนรู้ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา การปฏิบัติตามแผน และการประเมินผลงานของผู้นำชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเคียน อำเภอเมืองฯ จังหวัดฉะเชิงเทรา

2. การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาตำบล การนำแผนไปปฏิบัติ และการประเมินผลงาน แต่มีไขผู้ที่รับนโยบายหรือได้ได้รับการอบรมฝึกฝนในการวางแผนพัฒนาตำบลโดยตรง ของตำบลวังตะเคียน อำเภอเมืองฯ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในการศึกษาประกอบด้วย ผู้นำชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาตำบล การนำแผนไปปฏิบัติ และการประเมินผลงาน แต่มีไขผู้ที่รับนโยบายหรือได้ได้รับการอบรมฝึกฝนในการวางแผนพัฒนาตำบลโดยตรง ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. ตัวแทนประชาคม จาก 11 หมู่บ้านในตำบลวังตะเคียน รวม 169 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือผู้นำชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาตำบล การนำแผนไปปฏิบัติ และการประเมินผลงาน แต่มีไขผู้ที่รับนโยบายหรือได้ได้รับการอบรมฝึกฝนในการวางแผนพัฒนาตำบล

โดยตรง ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. ตัวแทนประชาคม จาก 11 หมู่บ้านในตำบลวังตะเคียน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan และทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากร ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 122 คน และดำเนินการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลและการนำไปปฏิบัติไปปฏิบัติกับการเรียนรู้ของตนเองของผู้นำท้องถิ่นของตำบลวังตะเคียน อำเภอเมืองฯ จังหวัดฉะเชิงเทรา” ได้แก่

ตัวแปรที่หนึ่ง ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของตนเองในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล การนำไปปฏิบัติ และการประเมินผลงาน ซึ่งในงานวิจัยนี้สนใจระดับการมีส่วนร่วม 3 ระดับคือ

- การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาตำบล
- การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (ดำเนินงาน)
- การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาตำบล

ตัวแปรที่สอง ตัวแปรตามที่ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาตำบล การนำไปปฏิบัติ และการประเมินผลงาน 5 ด้านคือ

- ความชัดเจนของนโยบาย
- ความชัดเจนของวิธีปฏิบัติงาน
- ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ
- ความเพียงพอของทรัพยากร
- การติดต่อประสานงาน

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล วังตะเคียน อำเภอเมืองฯ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ตารางที่ 1 การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการวางแผนพัฒนาตำบลและการปฏิบัติตามแผนพัฒนาตำบล

n=122

การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน	\bar{X}	SD.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. การมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ	3.73	0.94	มาก
2. การมีส่วนร่วม ในการปฏิบัติ (การดำเนินการ)	3.84	0.93	มาก
3. การมีส่วนร่วม ประเมินผล	3.73	0.80	มาก
รวม	3.76	0.89	มาก

การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน ที่ไม่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการวางแผนพัฒนาตำบลและการปฏิบัติตามแผนพัฒนาตำบล ซึ่งได้แก่ กำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. และตัวแทนจากประชาชน ในภาพรวมผู้นำชุมชน มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 (\bar{X}) = 3.76 เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่าผู้นำชุมชนมีการมีส่วนร่วม ในการปฏิบัติการ (การดำเนินการ) สูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 รองลงมาคือผู้นำชุมชนมีการมีส่วนร่วมเท่ากันทั้งด้าน การมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วม ประเมินผล

2. การเรียนรู้ของผู้นำชุมชนจากการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯและปฏิบัติตามแผน

ตารางที่ 2 การเรียนรู้ของผู้นำชุมชนเกิดจากการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯและปฏิบัติตามแผน

n=122

การเรียนรู้ของผู้นำท้องถิ่น	\bar{X}	SD.	ระดับการเรียนรู้
1. ด้านความชัดเจนของนโยบาย	3.77	0.70	มาก
2. ด้านความชัดเจนของวิธีปฏิบัติงาน	3.78	0.79	มาก
3. ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ	3.82	0.77	มาก
4. ความเพียงพอของทรัพยากร	3.81	0.77	มาก
5. การติดต่อประสานงาน	3.79	0.80	มาก
รวม	3.79	0.75	มาก

ผู้นำชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเคียน อำเภอเมืองฯ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ในภาพรวมมีการเรียนรู้ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเคียนและการนำแผนไปปฏิบัติ ด้านความชัดเจนของนโยบาย ด้านความชัดเจนของวิธีปฏิบัติงาน ด้านลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ด้านความเพียงพอของทรัพยากร ด้านการติดต่อประสานงาน มีการเรียนรู้ในระดับมากทุกด้าน

3. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเคียน อำเภอเมืองฯ จังหวัดฉะเชิงเทรา กับการเรียนรู้ของผู้นำชุมชน

ตารางที่ 3 แสดงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลและการนำแผนไปปฏิบัติของผู้นำท้องถิ่น กับการเรียนรู้ของตนเองของผู้นำท้องถิ่นของตำบลวังตะเคียน อำเภอมือจ่าง จังหวัดฉะเชิงเทรา

การมีส่วนร่วมใน การจัดทำ แผนพัฒนาตำบล และการนำแผน ไปปฏิบัติของผู้นำ ท้องถิ่น	การเรียนรู้ของตนเองของผู้นำท้องถิ่น					การ เรียนรู้ ของ ตนเอง ของผู้นำ ท้องถิ่น Y _{tot}
	ความ ชัดเจน ของ นโยบาย	ความชัดเจน ของ ผู้ปฏิบัติงาน	ลักษณะของ หน่วยงานที่ นำนโยบาย ไปปฏิบัติ	ความพึง พอใจของ ทรัพยากร	การติดต่อ ประสานงาน	
	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	
การมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจ X ₁	0.71**	0.72**	0.77**	0.75**	0.82**	0.74**
การมีส่วนร่วมใน การปฏิบัติ X ₂ (ดำเนินงาน)	0.61**	0.77**	0.79**	0.72**	0.71**	0.73**
การมีส่วนร่วมใน การประเมินผล X ₃	0.16*	0.14*	0.19**	0.21**	0.23*	0.18*
การมีส่วนร่วมใน การจัดทำแผน พัฒนาตำบลและ การนำแผนไป ปฏิบัติของผู้นำ ท้องถิ่น X _{tot}	0.73**	0.73**	0.76**	0.78**	0.75**	0.77**

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 **ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลและการนำแผนไปปฏิบัติของผู้นำท้องถิ่น กับการเรียนรู้ของตนเองของผู้นำท้องถิ่นของตำบลวังตะเคียน อำเภอมือจ่าง จังหวัดฉะเชิงเทรา มีค่าความสัมพันธ์ในระดับสูง ($r_{X_{tot}, Y_{tot}} = 0.77$) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์รายคู่ระหว่างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลและการนำแผนไปปฏิบัติของผู้นำท้องถิ่น กับการเรียนรู้ของตนเองของผู้นำท้องถิ่น พบว่า

1) ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กับการเรียนรู้ของตนเองของผู้นำท้องถิ่น ทุกคู่มีความสัมพันธ์ในระดับสูงทุกคู่ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

2) ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ(ดำเนินงาน) กับการเรียนรู้ของตนเองของผู้นำท้องถิ่น ทุกคู่มีความสัมพันธ์ในระดับสูงทุกคู่ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

3) ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการประเมินผล กับการเรียนรู้ของตนเองของผู้นำท้องถิ่น มีลักษณะ ดังนี้

(1) คู่ที่มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 มี 4 คู่ คือ

- ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการประเมินผล กับการเรียนรู้ของตนเองของผู้นำท้องถิ่น ($r_{X_3, Y_{tot}} = 0.18$)

- ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการประเมินผล กับความชัดเจนของนโยบาย ($r_{X_3, Y_1} = 0.16$)

- ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการประเมินผล กับความชัดเจนของผู้ปฏิบัติงาน ($r_{X_3, Y_2} = 0.14$)

- ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการประเมินผล กับการติดต่อประสานงาน ($r_{X_3, Y_5} = 0.23$)

(2) คู่ที่มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 มี 2 คู่ คือ

- ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการประเมินผล กับลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ($r_{X_3, Y_3} = 0.19$)

- ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการประเมินผล กับความเพียงพอของทรัพยากร ($r_{X_3, Y_4} = 0.21$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลและการนำแผนไปปฏิบัติกับการเรียนรู้ของตนเองของผู้นำท้องถิ่นของตำบลวังตะเคียน อำเภอมะเข็ญ จังหวัดฉะเชิงเทรา” พบประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน ที่ไม่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการวางแผนพัฒนาตำบลและการปฏิบัติตามแผนพัฒนาตำบล ซึ่งได้แก่ กำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. และตัวแทนจากประชาชน ในภาพรวมผู้นำชุมชน มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ตำบลวังตะเคียน จังหวัดฉะเชิงเทรา มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เขตเมือง ทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวให้ความสนใจกับสิทธิของตนเองที่จะได้รับจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชนที่มีตำแหน่งต่าง ๆ ในพื้นที่ตำบลและหมู่บ้าน ทำให้ประชาชนในส่วนนี้ มักถามไถ่ถึงการพัฒนาตำบลในด้านต่าง ๆ จากผู้นำชุมชนซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ผู้นำชุมชนทั้งที่มีหน้าที่โดยตรงและผู้นำชุมชนที่มีหน้าที่ทางอ้อมให้ความสนใจกับแผนพัฒนาตำบล โดยเฉพาะในประเด็น (1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (ดำเนินงาน) และ (3) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพราะจะเป็นข้อมูลที่ทำให้ตอบคำถามกับประชาชนในพื้นที่ได้ว่า แผนพัฒนาตำบลจะทำอะไร

ใครเป็นผู้ทำ ทำเมื่อใด และผลของการดำเนินงานเป็นอย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรศักดิ์ สีใจเจริญ (2543) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน พบว่าโครงการหรือกิจกรรมที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐานรองลงมา ได้แก่ การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ และกิจกรรมที่มีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ประเภทอื่นโดยจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะมากที่สุด รองลงมาเป็นการได้รับประโยชน์จากโครงการ หรือกิจกรรม ซึ่งสาเหตุการมีส่วนร่วมเนื่องจากได้รับผิดชอบท้องถิ่นของตนเองและเป็นการควบคุมการทำงานของอบต.

2. ผู้นำชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเคียน อำเภอเมืองฯ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ในภาพรวมมีการเรียนรู้อยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเคียนและการนำไปปฏิบัติ ด้านความชัดเจนของนโยบาย ด้านความชัดเจนของวิธีปฏิบัติงาน ด้านลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ด้านความเพียงพอของทรัพยากร ด้านการติดต่อประสานงาน มีการเรียนรู้ในระดับมากทุกด้าน เพราะการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนที่ไม่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการวางแผนพัฒนาตำบลและการปฏิบัติตามแผนพัฒนาตำบล ซึ่งได้แก่ กำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. และตัวแทนจากประชาชน เหล่านี้มีโอกาสได้เรียนรู้ตามการเรียนรู้แบบ Learning by Doing ซึ่งมีกิจกรรม (Activity) เป็นหลักในการเรียนรู้ โดยการ “ปฏิบัติจริง Doing” ในเนื้อหาทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองทุกคนในกลุ่มเป็นผู้ปฏิบัติ โดยมีผู้ที่มีหน้าที่โดยตรงเป็นผู้ชี้แนะและเนื้อหาการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเนื่องจาก (1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (ดำเนินงาน) และ (3) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยที่การมีส่วนร่วมทั้ง 3 แบบนี้ประกอบไปด้วยเนื้อหา (1) ความชัดเจนของนโยบาย (2) ความชัดเจนของผู้ปฏิบัติงาน (3) ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ (4) ความเพียงพอของทรัพยากร และ (5) การติดต่อประสานงาน เนื้อหาเหล่านี้เป็นเนื้อหาที่มีประสิทธิภาพในการเรียนรู้เป็นเนื้อหานั้น ๆ มีจุดมุ่งหมายสนุก และน่าสนใจ ไม่ซ้ำซากจนก่อให้เกิดความเบื่อหน่าย ดังนั้น ผู้นำชุมชนทั้งที่มีหน้าที่โดยตรงและโดยอ้อม จึงร่วมเป็นนักออกแบบกิจกรรม Activity Designer ที่เป็นมืออาชีพ ที่สามารถ “มองเห็นภาพกิจกรรม” ได้ทันทีเพราะผู้นำชุมชนทั้งที่มีหน้าที่โดยตรงและโดยอ้อม เมื่ออ่านเนื้อหาจบลงสามารถร่วมกันสร้าง (Constructed) ให้เกิดขึ้นในตัวผู้นำชุมชนที่ร่วมกันทำงาน ทำให้ผู้นำชุมชนเกิดความคิดวิเคราะห์ (critical Thinking) เพื่อจะได้รู้ความต้องการและความคิดแท้จริงของประชาชน เพื่อเข้าใจความต้องการของกลุ่มประชาชน มีความทันสมัยอยู่เสมอ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลและการนำไปปฏิบัติของผู้นำท้องถิ่น กับการเรียนรู้ของตนเองของผู้นำท้องถิ่นของตำบลวังตะเคียน อำเภอเมืองฯ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีค่าความสัมพันธ์ในระดับสูง ($r_{X_{tot}, Y_{tot}} = 0.77$) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์รายคู่ระหว่างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลและการนำไปปฏิบัติของผู้นำท้องถิ่น กับการเรียนรู้ของตนเองของผู้นำท้องถิ่น พบว่า

1) ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กับการเรียนรู้ของตนเองของผู้นำท้องถิ่น ทุกคู่มีความสัมพันธ์ในระดับสูงทุกคู่ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

2) ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (ดำเนินงาน) กับการเรียนรู้ของตนเองของผู้นำท้องถิ่น ทุกคู่มีความสัมพันธ์ในระดับสูงทุกคู่ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

3) ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการประเมินผล กับการเรียนรู้ของตนเองของผู้นำท้องถิ่น มีลักษณะ ดังนี้

(3.1) คู่ที่มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 มี 4 คู่ คือ (1) ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการประเมินผล กับการเรียนรู้ของตนเองของผู้นำท้องถิ่น (2) ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการประเมินผล กับความชัดเจนของนโยบาย (3) ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการประเมินผล กับความชัดเจนของผู้ปฏิบัติงาน (4) ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการประเมินผล กับการติดต่อประสานงาน

(3.2) คู่ที่มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 มี 2 คู่ คือ (1) ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการประเมินผล กับลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ และ (2) ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการประเมินผล กับความเพียงพอของทรัพยากร

สาเหตุที่ลักษณะความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลและการนำแผนไปปฏิบัติกับการเรียนรู้ของตนเองของผู้นำท้องถิ่น ปรากฏมีทั้งความสัมพันธ์ระดับสูงและระดับน้อย เนื่องจาก

สำหรับคู่ที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูง มีสาเหตุที่เป็นไปตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบ Learning by Doing กล่าวคือเมื่อมีโอกาสมีส่วนร่วมทั้งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (ดำเนินงาน) ซึ่งเนื้องานที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเป็นไปตามสภาพจริงที่สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง เมื่อมีส่วนร่วมแบบเข้าร่วมดำเนินการแล้วจึงสามารถเรียนรู้จนเกิดความเข้าใจและเป็นความรู้ได้อย่างรวดเร็ว ส่วนการมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานในรูปแบบต่าง ๆ องค์กรบริหารส่วนตำบลวังตะเคียนยึดรูปแบบการประเมินจากลักษณะทางวิชาการหรือคู่มือมากเกิดไปคู่มือจนเป็นเหตุให้เกิดการเรียนรู้ได้ช้าโดยเฉพาะกลุ่มที่จบการศึกษาในระดับมัธยมต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องสร้างการเรียนรู้ ให้เกิดแก่ผู้นำชุมชนอย่างแท้จริง รวมทั้งชี้มูลเหตุ สิ่งที่เป็นปัญหา และความต้องการของประชาชน และสร้างความเชื่อมั่น รวมทั้งให้ความรู้ ความเข้าใจ แก่ผู้นำ จึงจะเกิดความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมจากผู้นำชุมชนและประชาชนทั้งนี้โดยอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชน ในเรื่องขั้นตอน เงื่อนไข วิธีการ และห้วงระยะเวลาในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้มีกรอบและทิศทางเดียวกันทั้งระบบข้อมูลระบบแผน และระบบงบประมาณ รวมทั้งแบ่งภารกิจที่ต้องกระทำร่วมกันอย่างชัดเจน

- 2) จัดสรรงบประมาณตามแผนงาน โครงการรวมทั้งจัดทำเอกสาร มาสนับสนุนการดำเนินงาน การศึกษาดูงาน การจัดการอบรม เพื่อเพิ่มศักยภาพของชุมชน และประชาชนรวมทั้งให้ค่าตอบแทนแก่ผู้นำชุมชน
- 3) ส่งเสริมการอบรมให้แก่บุคลากรหรือผู้นำชุมชนได้รับมอบหมายให้มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น
- 4) คณะผู้บริหารและผู้นำชุมชน ต้องประสานงานและบริหารงานไปในทิศทางเดียวกัน ส่งเสริมให้สมาชิกสภาท้องถิ่นมีบทบาทมากขึ้น
- 5) กำหนดหัวระยะเวลาในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้เหมาะสม และชัดเจนรวมทั้งปรับปรุงแผนเป็นระยะ ๆ
- 6) จัดทำแผนพัฒนาตำบลให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยกระตุ้นให้ผู้นำชุมชน และประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนในทุกขั้นตอน เพื่อให้ครอบคลุมและตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง
- 7) จัดทำประชาพิจารณ์ และให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตาม ผลการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ รวมทั้งให้ค่าตอบแทนแก่ผู้ร่วมทำประชาพิจารณ์
- 8) ปลุกฝังให้เด็ก, เยาวชน เกิดการเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองตั้งแต่ยังเล็กนั่นคือ ปฏิรูปการศึกษา
- 9) ในการจัดทำแผนพัฒนา ควรมีการรณรงค์ให้ทุกฝ่าย โดยเฉพาะประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา, มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อสร้างจิตสำนึกให้ประชาชน

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2546). **คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง. (2550). **ข้อมูลประชากร พฤษภาคม 2550**. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารการทะเบียนกรมการปกครอง.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2527). **ระบบราชการกับการมีส่วนร่วมของชุมชน: พิจารณาในแง่ มหาภาค**. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- พวงทอง โยธาใหญ่. (2545). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทำแผนพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลในเชียงใหม่**. การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศุภชัย ยาวะประภาช. (2529). **การแปลงนโยบายไปสู่ภาคปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมยศ นาวิการ. (2525). **การบริหารแบบมีส่วนร่วม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เสนห์ จามริก. (2537). **นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์ การพัฒนาปัจจุบันของประเทศไทย.** กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหญ่. (2547). **รวมกฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้องกับ อบต.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บพิธการพิมพ์.

Koontz, Harold, Donnell, Cyrill and Heinz, Wehrich. (1980) **Management.** Auckland: McGraw Hill International Book Company Inc.

Rutman, L.(1997). “Planning an Evaluation Study.” In Rutman, L.(ed.). **Evaluation Research Methods: A Basic Guide.** California: Sage.

Van Horn,C.E., and Van Meter, D.S.(1976). “The Implementation of Intergovernmental Policy” in Jones, O.J., and Thomas, R.D. (eds). **Public Policy Making in a Federal System.** Berkeley, California: Sage Publications, Inc.